

60-jarig bestaan

feestelijk jaarplan 2022

Colofon

tekst

Domies Toen

illustraties

voorkant omslag, inhoudsopgave, p. 3, 5, 8

Jelle van Nimwegen

vormgeving en opmaak

Van Kelckhoven BNO, Groningen

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Domies Toen 60 jaar 5

Het programma 6

Rondwandelingen door de tuin 6

Stinzenplantenseizoen 6

Het Fritillariaproject 6

Presentatie van de biotoopschalen 7

Cultuur in de tuin 7

Domies Toen 60 jaar, jaarprogramma 2022 9

Inleiding

Het bestuur van *Domies Toen* vindt het 60-jarig bestaan van de tuin een feestje waard.

Daarom wil het in 2022 een ambitieus programma brengen, op het snijvlak van natuur en cultuur, zoals *Domies Toen* zelf dat ook is.

De programmering volgt de seizoenen, wat er in bloei is, wat er zoal in de tuin te zien is.

Er wordt samengewerkt met de diverse partijen in en rond Pieterburen, zoals Het Hart van Pieterburen (Theeschenkerij bij *Domies Toen*, Petruskerk, camping Boetn Toen, bezoekerscentrum Noordkust van het Groninger Landschap), het Cultureel Centrum Het Hogeland, de Kunstkerk in Warffum, de Waddenmusea, de basisschool De Getijden in Pieterburen, de Enne Jansheerd en de middenstand van Pieterburen.

Bestuur *Domies Toen*,
Januari 2022

Domies Toen 60 jaar!

Van een mooie, verwaarloosde pastorietauin naar de noordelijkste botanische tuin en geregistreerd museum

In 2022 is het 60 jaar geleden dat *Domies Toen* officieel als openbare tuin geopend werd (zie bijlage artikel uit het blad 'Groninger Kerken' lente 2021).

Domies Toen, de tuin van de dominee, heeft een lange geschiedenis achter de rug. Begonnen als nutstuin bij de Weem (pastorie-boerderij), vervolgens een notoabelen-toen, een prachtige slingertoen (Groningse vorm van de Engelse Landschapstijl) voor de statige pastorie, gebouwd en aangelegd in 1881, daarna, na de 2e wereldoorlog de neergang.

In 1960 vertrok de laatste dominee, in 1961 werd de in slechte staat verkerende pastorie afgebroken. Tine Clevering-Meijer maakte toen op verzoek van burgemeester Amerika van de toenmalige gemeente Eenrum met Renske Boon, tuinarchitecte, het plan om de pastorietauin te bewaren en open te stellen.

In de zomer van 1962 werd de tuin officieel in gebruik genomen na meer dan een jaar hard werken in een verwaarloosde tuin. De tuin werd openbaar toegankelijk en kreeg de naam *Domies Toen*. De Grunneger Daansers wijdden de tuin is.

Een hoogtepunt in de geschiedenis van de tuin was de officiële erkenning van *Domies Toen* als botanische tuin in 2000. In 2005 volgde de registratie als museum.

Met deze twee erkenningen voldoet *Domies Toen* aan de hoogste eisen wat betreft beheer en presentatie.

In 2022 volgt de toekenning van het predicaat 'Nationale Collectie stinzenplanten'. We zijn de enige tuin in Noord-Nederland die het predicaat nationale collectie stinzenplanten heeft.

6 Het programma

Rondwandelingen door de tuin

Door het hele jaar heen rondwandelingen op zondagmiddag met een frequentie van om de drie weken. De rondwandelingen gaan met de seizoenen mee. Er wordt steeds aandacht besteed aan wat er in bloei staat en wat de ontwikkelingen op botanisch gebied zijn. Start in februari, met als thema de vroegste stinzenplanten in bloei.

Immers, de stinzenplanten vormen de belangrijkste collectie van *Domies Toen*. Na de stinzenplanten komen de heemplanten, de vlindertuin, de kruidentuin, het bloemrijk hooiland en de borders en tot slot de herfst aan bod.

We werken met een keur van rondleiders, met veel verschillende invalshoeken, o.a.:

- Jan Jaap Boehlé, tuinbeheerder *Domies Toen*
- Jan Willem Zwart, voormalig directeur Botanische tuin De Kruidhof in Buitenpost, beheerder van het Nationaal Park op Schiermonnikoog, bestuurslid van *Domies Toen*
- Heilien Tonckens, autoriteit op het terrein van stinzenplanten en heemplanten
- Nienke Reeder, voormalig beheerder van *Domies Toen*
- Klaas van Nierop, voormalig beheerder van *Domies Toen*
- Saskia Nieboer, kruidengeneeskundige, over geneeskrachtige planten
- Ds Klaas Pieterman, over bijbelse planten
- Annette Broekhuizen, voorzitter *Domies Toen*, over de geschiedenis van *Domies Toen*

Stinzenplantenseizoen

Omdat *Domies Toen* in 2022 het predicaat Nationale Collectie stinzenplanten voor Noord-Nederland ontvangt worden tijdens het stinzenplantenseizoen in de Theeschenkerij de tekeningen tentoongesteld die Jelle van Nimwegen maakte van stinzenplanten. Het predicaat wordt feestelijk uitgereikt waarbij natuurlijk de pers wordt uitgenodigd om hier aandacht aan te geven. Vanzelfsprekend zijn er een aantal rondwandelingen met als thema ‘Welke stinzenplanten bloeien er nu?’

Het Fritillariaproject: keizerskronen, kievitsbloemen en meer Fritillaria's

Aanleiding is een schenking van tentoonstellingsborden over *Fritillaria's* gemaakt ter gelegenheid van een samenwerking tussen de Hortus botanicus in Leiden en de Botanische Tuin in Warschau.

Domies Toen kreeg deze borden omdat de kievitsbloem, *Fritillaria meleagris*, het logo is van de tuin.

Fritillaria's komen voor in Europa en Noord-Afrika (vooral rond de Middellandse Zee), gematigd Azië en Noord-Amerika. Veel van de in het wild voorkomende *Fritillaria's* worden met uitsterven bedreigd door aantasting van de habitat, het grazen van vee en het verzamelen. De botanische naam *Fritillaria* stamt uit 1570 en is afkomstig van het Latijnse woord ‘fritillus’ dat ‘dobbelsteenbeker’ betekent. Dit slaat op de vorm van de bloemen, en mogelijk op het geschakeerde kleurenpatroon dat veel van de bloemen kenmerkt. De enige soort die in Nederland in het wild voorkomt is de kievitsbloem.

Fritillary of *fritillaries* is ook een gemeenschappelijke naam voor parelmoervlinders in de familie *Nymphalidae* vanwege het dambordachtige patroon op de vleugels.

In het kader van dit project worden er heel veel verschillende soorten *Fritillaria's* in de tuin gezet. De start van de bloei hiervan is in maart, het hoogtepunt zal rond eind april vallen.

Naast het tentoonstellen van de borden in de tuin en in de Petruskerk en alle bloeiende *Fritillaria's* in de tuin, behelst het project een tentoonstelling van tekeningen, schilderijen, en foto's in de kerk en in de theeschenkerij.

Ook is er een tentoonstelling van oude herbariumbladen achter glas en antieke tegels met afbeeldingen van de kievitsbloem en de keizerskroon. In de 17e eeuw werden deze planten veel afgebeeld op wandtegels.

Er zijn rondwandelingen in de tuin langs de vele *Fritillaria's* die dan bloeien. Ook komt er een brochure over *Fritillaria's*.

Op 22 april, tijdens het hoogtepunt van de bloei, zal er een feestelijke presentatie zijn, met medewerking van vader Henk en zoon Jasper Helmantel, eigenaar van de CruydtHoeck (wilde plantenzaden) en De Heliant (wilde planten en stinzenbollen). Jasper heeft tijdens zijn opleiding stage gelopen in *Domies Toen*, daar is zijn liefde voor wilde planten begonnen.

Het project loopt tot 26 mei, hemelvaartsdag. De laat bloeiende *Fritillaria*'s zijn dan nog te bekijken.

Presentatie van de biotoopschalen

Wie in *Domies Toen* rondwandelt, loopt door verschillende landschapstypes, zoals de mergelvallei met planten uit Zuid-Limburg, maar ook de kalkrijke duinen en het bloemrijk hooiland zijn vertegenwoordigd en natuurlijk de schaduwrijke slingeruin met stinzenplanten.

Door de ligging en grondsoort kunnen er in *Domies Toen* maar een klein aantal verschillende milieus worden gecreëerd. Maar er zijn veel landschappen en er is veel meer biodiversiteit te zien in Nederland. Om die diversiteit te tonen zijn er een aantal biotoopschalen ontwikkeld.

Een biotoop is een landschapstype met min of meer dezelfde leefomstandigheden dat de natuurlijke leefruimte is voor een bepaalde leefgemeenschap. Denk aan heide, duinen, moeras, etc. In schalen zijn in *Domies Toen* bijzondere biotopen van de drie noordelijke provincies in het klein te zien.

Het kost enige tijd om tot een resultaat te komen, maar het mooie is dat de vegetatie zich door de tijd ook zal ontwikkelen zoals dat in het groot ook gebeurt.

In mei zal de presentatie van dit project plaatsvinden, met daarbij de uitgave van een boekje over biotopen.

Cultuur in de tuin

Concert Linneaustrio in Toen

Herbarium, een muzikale ode aan de plant.

In een bonte verzameling van muziekstukken (van oude tot nieuw gecomponeerde muziek) gaat ieder lied over een bloem of plant.

Het Linnaeus Trio is het ensemble van Jennifer van der Hart, sopraan, Ellen Zijm, accordeon en Kees van der Harst, klarinet.

Het programma legt de connectie tussen de muziek en de natuur, en viert hiermee het moois in de natuur. Bovendien worden op een speelse en aantrekkelijke manier biodiversiteit en ecosystemen onder de aandacht gebracht.

Carl Linnaeus gaf planten een naam, het Linnaeus trio geeft planten een stem. Met het programma 'Herbarium' wil het Linnaeus Trio een ode brengen aan het groen om ons heen. Vanwege de bijzondere instrumentatie speelt het Linnaeus trio veelal eigen arrangementen. Het trio mixt repertoire uit verschillende stijlperiodes, van middeleeuws tot hedendaags. Speciaal voor dit programma heeft Dolf de Kinkelder 'Sneeuwklompje' gecomponeerd. Naast dit werk klinken ook oude en klassieke werken van Hildegard van Bingen, Mozart, Schumann en Sibelius, afgwisselend met hedendaagse muziek van componisten als Victoria Poleva en singer-songwriter Dave Mallett.

Schoppenvrouw

Als aanvulling op de muziek vertelt duurzaam tuinontwerper Marijn van Klingereren over de tuin waarin het concert gegeven wordt, over de muzikale flora die voorbijkomt én over duurzaam tuinieren. Marijn van Klingereren richt zich met haar bedrijf 'Schoppenvrouw' op het verduurzamen van de (stads)tuin, door ontwerpen te maken met een ecologische grondslag. Met Marijn als planten- en tuin-expert wordt het concert meer dan mooie muziek op een fijne plek, en wordt het publiek ook geïnspireerd en enthousiast gemaakt om thuis tegels te vervangen door planten.

Jubileumconcert in samenwerking met Kunstencentrum Het Hogeland met Henk Doeke Odinga en anderen

Een concert met vogelcomposities. Verhalende programmatische stukken waarin het gedrag, zang, trek, vleugelslagen enzovoort worden uitgebeeld en getoonzet van de Kievit, grutto, winterkoning, gans en zwanen.

Het concert wordt uitgevoerd door vijf musici en vindt plaats in de Petruskerk bij *Domies Toen*.

Zondagse wandelconcerten door Toen

Open podium met muziek in de tuin. Diverse amateur en beroepsmusici uit de streek krijgen de kans om op te treden in de tuin.

Jubileumproject

'Neem de tuin mee naar huis'

Samenwerking met kunstenaars uit de streek. Kunst te koop met *Domies Toen* als onderwerp. Trudy Beekman maakt tekeningen die uitgegeven worden als ansichtkaart. Sytske Feitsma maakt keramiektegels met Kievitsbloemen die te koop zijn.

Publicaties in het kader van 60 jaar *Domies Toen*

- 'Geschiedenis ontdekken in *Domies Toen*', een boekje over de historie van *Domies Toen* in relatie met de geschiedenis van tuinstijlen.
- 'Stinzenplanten ontdekken in *Domies Toen*', herschreven nu *Domies Toen* als beheerder van de Nationale collectie Stinzenplanten is aangegeven.
- 'Biotopen ontdekken in *Domies Toen*'.
- Planten op reis, het thema van botanische tuinen komend jaar. Jan Jaap Boehlé, tuinbeheerder, schrijft een klein boekje 'Reizende planten ontdekken in *Domies Toen*'.
- Herziening van de folder 'Insecten ontdekken in *Domies Toen*'.

Kinderactiviteiten

We organiseren een viertal kinderworkshops, waaronder Flierefluiten, het maken van fluiten van vlier en bamboe, afgerond met een fluitconcert in de tuin, en Groen.

Vanzelfsprekend wordt ook weer meegewerkt aan Oktober Kindermaand.

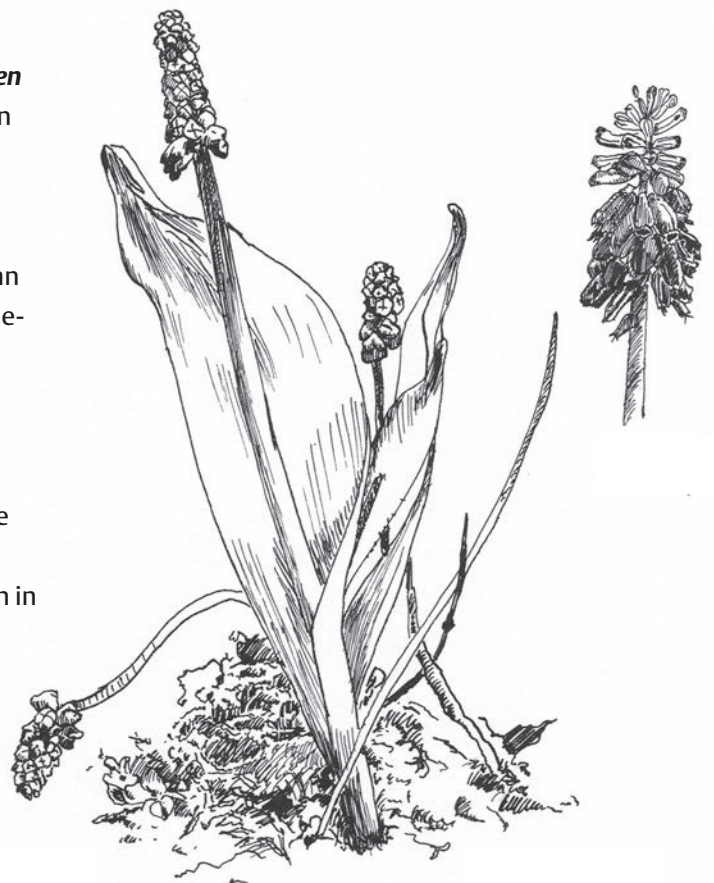
Andere festiviteiten

De door coronamaatregelen uitgestelde veiling met Hans Kosmeier als veilingmeester.

Nieuwsbrief

In de Nieuwsbrief wordt vanzelfsprekend ook aandacht besteed aan het 60-jarig bestaan van *Domies Toen*.

Naast de reguliere medewerkers en onderwerpen worden gastschrijvers gevraagd een column te schrijven.

Domies Toen 60 jaar, jaarprogramma 2022

9

januari	- aankondiging lustrumprogramma bij de pers
februari	- 20 februari start rondwandeling stinzenplanten - wedstrijd tuinkunst / beeld
maart	- vervolg rondwandeling stinzenplanten - uitreiken predicaat Nationale Collectie - Pieterburen kapsalon: coupe Domies Toen - lustrumkoekjes van de plaatselijke dorpsbakker Stoet en Ainvoud - Theeschenkerij: lustrumgebak
april	- vervolg rondwandelingen - start Fritillaria-project/presentatie boekje 'fritillaria's ontdekken in domies toen' - 22 april opening door Henk en Jasper Helmantel - kinderworkshop
mei	- vervolg rondwandelingen - presentatie project biotoopschalen - aanbieding boekje biodiversiteit - kinderworkshop - rondwandelconcert
juni	- vervolg rondwandelingen - veiling met veilingmeester Hans Kosmeier - feestelijke open dag/presentatie boekje 'geschiedenis ontdekken in domies toen' - kinderworkshop - botanisch lustrumconcert in de Petruskerk i.s.m. Kunstencentrum Het Hogeland
juli	- vervolg rondwandelingen - presentatie 'reizende planten ontdekken in domies toen' - kinderworkshop - concert Linneaus Trio
augustus	- vervolg rondwandelingen - rondwandelconcert
september	- vervolg rondwandelingen - rondwandelconcert
oktober	- vervolg rondwandelingen - Oktober Kindermaand
